

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101417

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 22-11-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя від 15.02.2024 р. № 55

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сидоренко Юлія Олександрівна

2. Yuliia O. Sydorenko

Кваліфікація: 014

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 014

Назва наукової спеціальності: Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Середня освіта. Українська література

Дата захисту: 22-01-2024

Спеціальність за освітою: Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література.
Практична психологія.

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3341

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.25, 14.25.09

Тема дисертації:

1. Методика вивчення літературних творів із міфологічними структурами експліцитного типу на уроках української літератури в 9–11 класах
2. Methods of studying literary works with mythological structures of the explicit type at the lessons of Ukrainian literature in grades 9–11

Реферат:

1. У дисертації запропоновано наукове розв'язання проблеми вивчення художніх творів із міфологічними структурами експліцитного типу на уроках української літератури в 9–11 класах, що полягає в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці запропонованої методичної системи (навчальної технології). Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними вимогами літературної освіти, зорієнтованої на формування компетентного читача, та необхідністю вироблення спеціальних підходів до вивчення художніх творів, у яких розкрито особливості міфомислення як елементу української національної культури. У цьому контексті особливої ваги набуває потреба навчання учнів аналізувати твори української літератури із

міфологічними структурами експліцитного типу, запропонованими в навчальних програмах для 9–11 класів. У процесі наукового обґрунтування розкрито внесок українських учених-методистів (Г. Бійчук, Ю. Бондаренка, А. Гурдуза, Н. Логвіненко, Л. Неживої, Л. Удовиченко, В. Уліщенко та ін.) у розв'язанні проблеми шкільного вивчення літературних творів із міфологічними структурами експліцитного типу, виявлено аспекти, які потребують додаткових наукових розвідок. У дослідженні сформовано методологічні засади й описано практичний досвід вирішення проблеми шкільного вивчення літературних творів із міфологічними структурами експліцитного типу. У дисертації концептуалізовано базові поняття дослідження та визначено основні ознаки міфологічних структур в літературному тексті. Аналіз особливостей їхнього функціонування у творах шкільної програми для 9–11 класів дозволив об'єднати навчальний матеріал у чотири групи творів: із біблійним, слов'янським, античним та синкретичним міфологічними складниками. На основі опрацьованих психолого-педагогічних праць (А. Градовського, Л. Жабицької, Г. Костюка, М. Папучі, М. Савчина, А. Усатого, В. Халіна, О. Щотки) визначено психологічні чинники сприйняття творів із міфологічною образністю учнями 9–11 класів. Теоретичні напрацювання в галузі методики навчання української літератури та практичний досвід вивчення означеної категорії творів стали основою розробки експериментальної методичної системи, що становить логічно структуровану єдність взаємопов'язаних складників: спеціально дібраних текстів, теоретичних понять, спеціально розроблених принципів навчання (міфолого-концептуальний, міфолого-генетичний та міфолого-функціональний), шляхів аналізу (концептуально-міфологічний, словесно-міфологічний, сюжетно-міфологічний, образно-міфологічний та комбінований), типів і видів уроків, об'єднаних спільною дидактичною метою – сформувати у здобувачів освіти знання про експліцитний міфологізм у літературі та навчити здійснювати аналіз літературних творів з названими художніми властивостями. У роботі окреслено провідну мету методичної системи, процесуальні лінії її реалізації, описано навчальні ситуації, адаптовано методи, прийоми та види навчальної діяльності на уроках української літератури. Експериментальна робота здійснювалася за такими етапами: констатувальним, формувальним та узагальнювальним. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено методичну модель вивчення літературних творів із міфологічними структурами експліцитного типу на уроках української літератури в 9–11 класах, зокрема: з'ясовано поняття «міфологічні структури експліцитного типу», уточнено його змістове наповнення, визначено функціональну роль у художньому тексті; окреслено художню роль міфологічних структур експліцитного типу в літературних творах, уведених до шкільної програми; вироблено систему знань та вмінь, які необхідно формувати в школярів; визначено критерії та рівні сформованості вмінь учнів аналізувати літературні твори з урахування його міфологічної образності (високий, достатній, середній та початковий); уперше запропоновано міфолого-концептуальний, міфолого-генетичний та міфолого-функціональний принципи вивчення літератури; уперше розроблено концептуально-міфологічний шлях аналізу літературного твору та запропоновано чотири його варіанти: словесно-міфологічний, сюжетно-міфологічний, образно-міфологічний та комбінований як єдність жанрово-міфологічного та міфологічно-стильового; розширено систему підвидів уроків проблемно-тематичного аналізу з урахуванням концептуально-міфологічного опрацювання художнього тексту. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці концептуально-міфологічного, словесно-міфологічного, сюжетно-міфологічного, образно-міфологічного та комбінованого видів аналізу, підпорядкованих їм навчальних ситуацій, методів, прийомів, націлених на вдосконалення рівня практичної та теоретичної підготовки учнів 9–11 класів до роботи з міфологічною образністю художніх творів.

2. The dissertation proposes a methodical system of studying belles-lettres works with mythological structures of the explicit type, which is theoretically substantiated and tested experimentally, at the lessons of Ukrainian literature in grades 9–11. This solution involves substantiating, developing, and experimentally testing the proposed methodological system (educational technology). The relevance of the research topic is determined by the necessity to develop specific approaches to studying artistic works that reveal the peculiarities of mythological thinking as an element of Ukrainian national culture. In this context, the need to teach students to analyze Ukrainian literary works with explicit mythological structures, as outlined in the educational programs for grades

9–11, becomes particularly important. Analysis of the problem in related humanities and the intensity of modern scientific research allowed us to conclude that knowledge of mythology is necessary for students as a theoretical basis for the effective study of program literary works with mythological structures of the explicit type. In the process of scientific justification, the contribution of Ukrainian scholar-methodologists (H. Biichuk, Yu. Bondarenka, A. Hurduza, N. Lohvinenko, N. Nezhyvoi, L. Udovychenko, V. Ulishchenko, etc.) to solving the problem of studying literary works with mythological structures of the explicit type has been highlighted. Various aspects requiring further scientific exploration have also been identified. The research has established methodological principles and described practical experience in addressing the problem of studying literary works with explicit mythological structures in school settings. Explicit mythological structures can manifest on the narrative, compositional, spatiotemporal, linguistic, imaginative, thematic, and philosophical levels of the work, depending on the specificity of the writer's modeling of the overall concept of artistic reality. The main elements of explicitly expressed mythological components are mythologeme, image, plot, motive of mythical origin. Theoretical developments in the field of teaching methods of Ukrainian literature and practical experience of studying this category of works became the basis for the development of experimental methodological system, which is a logically structured unity of interconnected components: specially selected texts, theoretical concepts, specially developed principles of teaching, ways of analysis (conceptual-mythological, verbal-mythological, plot-mythological, figurative-mythological and combined), types and forms of lessons, united by a common didactic goal – to provide students with knowledge about explicit mythologism in literature and teach them to analyze literary works with specific artistic features. The leading purpose of the methodical system, procedural lines of its realization have been outlined, educational situations have been described, methods, techniques and kinds of educational activity at the lessons of Ukrainian literature have been defined. The experimental work was conducted in the following stages: the diagnostic stage, the formative stage and the summarizing stage. The scientific novelty of the obtained results is that for the first time there was developed a methodical model of studying literary works with mythological structures of the explicit type at the lessons of Ukrainian literature in grades 9–11, theoretically substantiated and experimentally tested, in particular: the concept of “mythological structures of the explicit type” has been clarified, its semantic content has been specified, the functional role in the belles text has been defined; the functioning of mythological structures of the explicit type in literary works introduced into the school curriculum has been outlined; a system of knowledge and skills that need to be formed in students has been developed; criteria and levels of formation of students' ability to analyze literary works taking into account its mythological imagery (high, sufficient, average and initial) have been determined; mythological-conceptual, mythological-genetic and mythological-functional principles of studying literature have been proposed for the first time; a conceptual-mythological way of a literary work analysis has been developed for the first time and four variants have been proposed: verbal-mythological, plot-mythological, figurative-mythological and combined as a unity of genre-mythological and mythological-stylistic; the system of lessons subspecies for problem-thematic analysis by application of conceptual-mythological processing of the literary text has been expanded.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Сидоренко Ю. О. Вивчення літературних творів з міфологічними структурами експліцитного типу в 9–11 класах загальноосвітньої школи: теоретичні засади, система компетентностей. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин, 2016. № 4. С. 36–40.
- Сидоренко Ю. О. Загальнодидактичні та методико-літературні принципи вивчення літературних творів з міфологічною образністю у старших класах загальноосвітньої школи. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин, 2018. № 2. С. 106–113.
- Сидоренко Ю. Закономірності функціонування міфологічних структур у художній творчості (на матеріалі української літератури): теоретико-методологічні основи вивчення. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2018, VI (66), P. 54–57.
- Сидоренко Ю. О. Шкільне вивчення міфологічних структур літературних творів у контексті подієвого аналізу. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія «Психолого-педагогічні науки». Ніжин, 2018. № 4. С. 124–127.
- Сидоренко Ю. О. Вивчення образів, міфологізованих письменниками, на уроках української літератури в 9–11 класах. Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference Social and Economic Aspects of Education in Modern Society. 2019. October 28. P. 25–29.
- Сидоренко Ю. Вивчення взаємозв'язків між персонажами у творах із міфологічною образністю на уроках української літератури. Нова педагогічна думка. 2020. № 1 (101). С. 70–73.
- Сидоренко Ю. Християнська міфопоетична парадигма в літературних творах для 9–11 класів: теоретичні засади вивчення та система компетентностей. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Миколаїв, 2017. № 2 (57). С. 418–422.
- Сидоренко Ю. Художні твори з експліцитно вираженою міфологічною складовою: літературознавчий аспект вивчення. Українська мова і література в школах України. 2017. № 7–8 (171). С. 75–78.
- Сидоренко Ю. Аналіз образів-персонажів міфологічного походження в процесі шкільного вивчення літературного твору (9–11 класи). Українська мова і література в школах України. 2019. № 6. С. 37–40.

Наукова (науково-технічна) продукція: технології; методи, теорії, гіпотези; методичні документи

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0123U101622

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бондаренко Юрій Іванович

2. Yuriy I. Bondarenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0938-9588

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Грицак Наталія Русланівна
2. Nataliya R. Grytsak

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4744-7072

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Удовиченко Лариса Миколаївна
2. Larysa M. Udovychenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5698-557X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гоголь Наталія Валеріївна

2. Natalia V. Hohol

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0780-6237

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Код за ЄДРПОУ: 02125527

Місцезнаходження: вул. Києво-Московська, буд. 24, Глухів, Глухівський р-н., 41400, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Капленко Оксана Миколаївна

2. Oksana M. Kaplenko

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5741-3098

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Рудюк Тетяна Вікторівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Рудюк Тетяна Вікторівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Ірина Черевко

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна